

Modul 7 Možná pochybení při procesu ZPP

Krok v procesu ZPP	identifikace rizik	Možné důsledky
akceschopnost a odbornost vyšetřovatelů	nedostatečná odbornost vyšetřovatele	O zjišťování příčin vzniku požáru se říká, že se jedná o multidisciplinární obor. Základní odborná příprava vyšetřovatele je důležitá, ten se ale musí nadále vzdělávat v mnoha disciplínách a oborů. V opačném případě bývá proces ZPP prováděn povrchně a na úrovni běžného pozorovatele požáru. Tak trochu s nadsázkou ve stylu "to hodně hoří, to musel někdo zapálit". Jen dobře odborně připravený vyšetřovatel dokáže zhodnotit všechny detaily, vazby a stopy, dokáže s nimi dobře pracovat, vyhodnotit je a zpracovat kvalitní závěr. A co je nejdůležitější, dokáže si ho i kvalitně obhájit.
akceschopnost a odbornost vyšetřovatelů	nedostatečná psychická odolnost nebo syndrom vyhoření	Vyšetřování požárů je psychicky náročná činnost. Vyhoření nebo nízká odolnost může vést k chybám, neochotě řešit složité případy nebo ke konfliktům s kolegy. Vyšetřovatel požáru po sérii několika těžkých případů začal ignorovat méně viditelné stopy, vyhýbal se komunikaci s PČR a přenechával vypracování dokumentace kolegům.
akceschopnost a odbornost vyšetřovatelů	podcenění přípravy a údržby OOP	Jedná se o jedno z nejdůležitějších rizik. Ochrana života a zdraví by měla být prioritou. Prázdný dýchací přístroj nám u požáru nepomůže, opakovaně používaný znečištěný oblek je hazard s vlastním zdravím, rukavice jsou základ. Je třeba si uvědomit, že vyšetřovatel ZPP se pohybuje na stejném místě jako zasahující jednotky, tak by měl být i stejně vybaven.
akceschopnost a odbornost vyšetřovatelů	podcenění přípravy a údržby foto techniky	Fototechnika je nejdůležitější vybavení pro zdokumentování ohledání. "Jedna fotografie je více než sto slov". S vybitou baterií nic nevyfotím, se zašpiněným objektivem nafotím snímky, nad kterými se budu u monitoru divit. Je dobré mít vlastní fotoaparát, o který se dobře starám, nebo při sdíleném fotoaparátu je nutné si fotoaparát při přebírání dobře vyzkoušet. Zjistit, že je něco špatně u případu, je už pozdě.
akceschopnost a odbornost vyšetřovatelů	podcenění přípravy a údržby dalších prostředků potřebných na místě ohledání	Všichni známe, jak je nepřijemné uprostřed ohledání řešit vybitou baterii ve svítilně, nebo absenci obalů na zorky či problém s nalezením nějakého nářadí, které má být na konkrétním místě, ale není tam. Je potřeba na toto myslet při přebírání služby a mít dobře nastaven systém předávání služby, automobilu ZPP a dalšího vybavení.
akceschopnost a odbornost vyšetřovatelů	absence kontinuálního vzdělávání a výměny zkušeností	Bez pravidelného vzdělávání, sdílení kazuistik a účasti na odborných setkáních dochází k zakonzervování nevhodných postupů. Vyšetřovatel ztrácí přehled o nových metodách, technologiích, nebo typových případech, což snižuje kvalitu vyšetřování.
akceschopnost a odbornost vyšetřovatelů	nedostatečná orientace v právním a metodickém rámci ZPP	Vyšetřování požáru není jen o technickém ohledání místa požáru, ale také o schopnosti správně aplikovat platné právní předpisy, vnitřní pokyny HZS, metodické listy a návazné právní normy. Neznalost nebo podcenění právního rámce může vést k nesprávnému postupu, nedodržení procesních lhůt nebo dokonce k porušení zákona. Důsledkem může být neuznatelnost důkazů, zpochybnění závěrů odborného vyjádření a v krajním případě i nemožnost postihu viníka. Každý vyšetřovatel ZPP by měl znát minimálně základní ustanovení zákona o požární ochraně, trestního zákoníku, zákona o integrovaném záchranném systému a příslušné interní metodiky HZS
sběr prvotních informací o požáru	podcenění významu prvotních fotografií svědků nebo hasičů	Tyto fotografie často zachycují klíčové momenty před narušením požářiště. Pokud je vyšetřovatel požáru nezíská, může ztratit cenné informace. Svědek naproti domu nafotil první fázi požáru v kuchyni, ale fotografie byly získány až po týdnech. Při vyhodnocení případu by přítom mohly pomoci určit přesné místo vzniku, v době ohledání už bylo místo výrazně změněno.
sběr prvotních informací o požáru	nedostatečný sběr dat	Podcenění sběru dat v jakékoliv fázi procesu je vždy chyba. Na začátku celého procesu je tato chyba velmi zásadní. Vyšetřovatel ZPP by měl být v celém procesu co nejvíce zorientovaný, jinak může takzvané prosvíhnout některé momenty a úkony, které nejdou zpětně dohnat.
sběr prvotních informací o požáru	dovozování skutečností bez jednoznačných informací z místa události	Zejména starší a zkušenější vyšetřovatelé mají tendenci dovozovat, což může vést v určitých momentech k podceňování situace.
sběr prvotních informací o požáru	opomenutí rozhovoru s klíčovým svědkem	Může dojít ke ztrátě zásadní informace o vývoji události, která může být časově neopakovatelná. Svědek se může z místa ztratit nebo zapomenout klíčové detaily.
sběr prvotních informací o požáru	sběr prvotních informací o požáru	Riziko deformace pohledu na situaci. Pokud vyšetřovatel přejme neověřený názor např. zasahující jednotky, může to ovlivnit způsob ohledání a vést k opomenutí důležitých stop.
sběr prvotních informací o požáru	špatné vyhodnocení dat	Vyhodnocování informací tzv. z druhé ruky je vždy složité, bývá často lepší vyrazit co nejdříve na místo požáru a informace na místě si zjistit sám, případně si získané informace ověřit či upřesnit.
sběr prvotních informací o požáru	špatné zatřídění požáru	Třídy požáru byly zavedeny zejména proto, aby vyšetřovatel ZPP nebyl zatěžován (zejména administrativně) banálními případy, které nejsou ničím zajímavé. To ale neznamená, že menší požáry nemůžou generovat zajímavé informace. Vzhledem k tomu, že se třídy požárů stále více opírají i o příčinu, pak je stejně nutná přítomnost vyšetřovatele na místě případu, aby vyloučil, že např. malý požár nebyl skutečně nepodařený žhářský útok maskovaný za technickou závadu. V případě opaku, pak vyšetřovatel jen případ zadokumentuje zjednodušeným způsobem, tak jak nastavuje pokyn ZPP.
ohledání místa požáru	nedostatečné zadokumentování prostoru požářiště před dynamickým ohledáním	Před jakýmkoliv úkonem, kterým měním situaci na místě ohledání, např. manipulací s různými předměty, rozebíráním různých předmětů, odhrabáváním sutí a podobně, je třeba zadokumentovat stav původní. Je to důležité pro následný popis místa i doložení průkaznosti stop, např. že se jedná o stopu opravdu z místa požáru, že poloha byla přesně tak, jak je popisováno apod.
ohledání místa požáru	nesprávná volba postupu ohledání	Pokud není zvolen vhodný směr, postup nebo technika ohledání, mohou být některé části požářiště poškozeny dříve, než dojde k jejich zadokumentování.

ohledání místa požáru	nedodržení postupů ohledání	Je třeba dodržet základní postupy ohledání - mezi ukončením zásahu a zahájením ohledání musí být místo zajištěno. Začíná se statickým ohledáním, následuje dynamické ohledání. Nezajištěním režimového vstupu na požářiště před ohledáním hrozí zpochybnění celého ohledání. Nedodržení postupů ohledání hrozí zpochybnění jednotlivých zjištění, která jsou při ohledání provedena.
ohledání místa požáru	špatné vymezení kompetencí na místě požáru mezi PČR a HZS	Špatným vymezením kompetencí na místě požáru nebo nepochopením rolí příslušníků HZS a PČR mohou vznikat konflikty, zvolení špatných postupů při ohledání, dvojkolejnost ohledání, nepředávání informací mezi složkami.
ohledání místa požáru	upínání se k jedné verzi	Je velmi důležité, aby v rámci celého procesu ZPP se vyšetřovatel požáru neupínal k jedné příčině požáru, která mu v rámci prvotního ohledání přišla nejvíce pravděpodobná. Sběr dat, stop a důkazů musí být prováděno nezaopatřeno a s otevřenou myslí ke všem možným variantám požáru. V opačném případě může docházet k přehlédnutí některých dat, nepodloženému dovozování skutečností a podvědomé manipulaci s fakty. Jedná se o jednu z nejtěžších dovedností, na kterou je třeba neustále myslet. Z tohoto důvodu je výhoda provádění ohledání ve více lidech.
ohledání místa požáru	soustředění ohledání pouze na předpokládané místo vzniku požáru	S výše uvedeným rizikem souvisí i riziko soustředění ohledání pouze na předpokládané místo vzniku požáru. Vyšetřovatele svádí soustředění se na místo největšího odhoření materiálu, tzv. požární ohnisko, ale jak je v této metodice uvedeno, toto místo nemusí být místo prvotního hoření, či vzniku požáru. Je třeba kvalitně zadokumentovat celé místo mimořádné události, aby pro následné vyhodnocování a další úkony v rámci procesu ZPP nebylo důkladně zmapováno místo, které třeba vůbec není kriminalistickým ohniskem.
ohledání místa požáru	nedostatečné ohledání místa požáru	Zároveň je třeba provést ohledání širšího okolí místa požáru, zejména u podezření na úmyslné jednání, kdy lze nalést důkazy i stopy jak pro potvrzení hypotézy, tak pro pátrání po pachateli.
ohledání místa požáru	zadokumentování pouze stop souvisejících s příčinou požáru	Kromě zadokumentování stop a důkazů přímo či nepřímo potvrzující příčinu požáru, je třeba zadokumentovat i stopy a důkazy, které vyvrací vyloučené verze. To že mi to přijde zřejmé na místě, neznamená, že v případném soudním či jiném sporu budu moci některé verze vyloučit pouze slovně bez důkazních prostředků, zejména fotografických.
ohledání místa požáru	špatná práce s informacemi	Se zjištěnými skutečnostmi je třeba nakládat obezřetně, zejména při komunikaci s podezřelými, svědky či novináři. Vždy je lepší říkat spíše méně, než více a je třeba v tomto ohledu vždy postupovat v souladu s PČR. Jedna špatně uniklá informace může narušit celý proces vyšetřování.
ohledání místa požáru	špatný odběr vzorku/stopy	Při odběrech vzorku je potřeba postupovat vždy v souladu s doporučeními a metodikami k těmto úkonům. Je třeba postupovat vždy s ohledem k charakteru vzorku, odebrat vzorek v množství a velikosti potřebné k plánované expertíze a zajistit vzorek do vhodného obalu vzhledem k charakteru vzorku. Důležité je odběr vzorku řádně zadokumentovat. V opačném případě může být vzorek znehodnocen nebo některou ze stran zpochybněn.
ohledání místa požáru	nedodržení BOZP	Bezpečnost na požářišti je velmi důležitá, při podcenění rizik hrozí újma na zdraví nebo smrt.
ohledání místa požáru	manipulace s předměty bez předchozí dokumentace	Narušení stop, ztráta přesné polohy objektů, možnost napadení průkaznosti zajištěných důkazů.
ohledání místa požáru	nevyužití technických pomůcek pro dokumentaci (např. termokamera, dron)	Chybí klíčové podklady pro analýzu požáru – např. rozsah teplot, směry šíření, přístupová místa. To může vést k chybnému určení místa vzniku požáru.
ohledání místa požáru	nedostatečné osvětlení při ohledání	Přehlédnutí stop, nepřesná dokumentace, neodhalené detaily. Kvalita ohledání výrazně klesá.
ohledání místa požáru	opomenutí provedení nějakého následně neopakovatelného úkonu	Ohledání místa činu je jedinečný a neopakovatelný úkon, který když se v této fázi podcení, tak ovlivní celý proces ZPP.
další úkony šetření požáru	chybějící nebo neaktuální postup pro předávání důkazů	Nejasné předávací protokoly, riziko manipulace, ztráty nebo zpochybnění důkazní hodnoty vzorku.
další úkony šetření požáru	ztráta důkazů	Je třeba mít jasně nastavený systém nakládání se vzorky - evidenci, uložení a předávání na expertizu. V případě ztráty vzorku hrozí, že nebude z objektivních důvodů možné stanovit jednoznačnou a prokázanou příčinu. Vyšetřovatel požáru bude ve velmi složité situaci při obhajobě závěrů ZPP.
další úkony šetření požáru	absence zápisu o odmítnutí odběru vzorku	V případě pozdější potřeby nebo dotazu nelze doložit, proč vzorek nebyl odebrán. Zpochybnění úplnosti šetření.
další úkony šetření požáru	znehodnocení důkazů	Je třeba mít jasně nastavený systém nakládání se vzorky - evidenci, uložení a předávání na expertizu. Při zjištění např. nezadokumentované manipulace se vzorkem nebo zjištění určité doby, kdy nebude jednoznačně prokázáno, že se vzorkem nemohlo být manipulováno, pak se stává vzorek napadnutelným a ztrácí svoji důkazní váhu. Stejně tak může být důkazní váha zpochybněna při použití špatného obalu (chemická stopa), nebo nevhodném místě uložení nebo nevhodné manipulaci.
další úkony šetření požáru	špatné vyhodnocení důkazů	Výsledky expertýzního zkoumání je třeba dát vždy do kontextu se všemi daty zjištěnými na místě požáru a následnými úkony. Například potvrzený akcelerační hoření ve vzorku nemůže být použit jako jednoznačný důkaz úmyslného zapálení v místech, kde je možné při běžné situaci se s touto látkou setkat, např. pod autem v kůlně s motorovým nářadím apod.
další úkony šetření požáru	nedostatečná komunikace a nejasná kompetence v řešení případu (PČR x HZS)	V rámci procesu ZPP je třeba vždy aktivně (aktivně - to je třeba zdůraznit) komunikovat s ostatními spolupracujícími složkami, zejména s PČR. Nedostatečná komunikace může vést k rozdílným závěrům, nebo zcela špatným závěrům všech rádob spolupracujících složek. Dalšími důsledky nedostatečné komunikace může být prodloužení v procesu ZPP, nečinnost některé ze složek, dvojkolejnost šetření.
další úkony šetření požáru	komunikace s médii	Se zjištěnými skutečnostmi je třeba nakládat obezřetně, zejména při komunikaci s podezřelými, svědky či novináři. Vždy je lepší říkat spíše méně, než více a je třeba v tomto ohledu vždy postupovat v souladu s PČR. Jedna špatně uniklá informace může narušit celý proces vyšetřování.

další úkony šetření požáru	špatné určení priorit při dalším šetření	Vyšetřovatel požáru se zaměří na méně důležité aspekty a přehlédne podstatné okolnosti, které mohou být klíčové pro určení příčiny požáru. Např. věnuje přehnanou pozornost typu použitého nábytku nebo elektroinstalaci, aniž by zohlednil přítomnost hořlavých kapalin, známek manipulace nebo přítomnosti osob. V důsledku toho může být celkový závěr zavádějící nebo neúplný. Chybná prioritizace může zároveň vést ke ztrátě času a zdrojů, prodloužení šetření a ztrátě důvěryhodnosti výstupů ZPP.
další úkony šetření požáru	nepropojení daného případu s místně nebo časově souvisejícími jinými případy u série požáru	Vždy je třeba hodnotit, jestli požár nemá společné znaky s jinými požáry (místní a časovou souvislost, modus operandi, snaha poškozovat stejné věci apod.)
zpracování dokumentace požáru	absence jasného vymezení neznámých prvků	Závěry působí jako nepodložené nebo domnělé, zvyšuje se riziko nesprávné interpretace jinými subjekty. V dokumentaci se opakovaně objevilo označení "neznámý zdroj zapálení", aniž by bylo uvedeno, co vše bylo vyloučeno. Soudní znalec následně uvedl, že nebylo patrné, zda šlo o neznalost nebo opomenutí.
zpracování dokumentace požáru	zaměňování fakt a hypotéz	Nejasnost a nepřesnost v závěrech odborného vyjádření, zpochybnění výsledků vyšetřování. V závěru bylo uvedeno, že požár "s největší pravděpodobností vznikl úmyslným jednáním", aniž by byly doloženy důkazy. Při přezkumu bylo konstatováno, že jde pouze o hypotézu, nikoliv o fakt, dokumentace byla vrácena k přepracování.
zpracování dokumentace požáru	neúplná příloha fotodokumentace	Fotografie chybí nebo nejsou opatřeny popisem, souřadnicemi či časem pořízení. Zpochybnění průkaznosti nebo nejasnost při další práci. Fotodokumentace nebyla opatřena časem ani popisem. Při konfrontaci s pojišťovnou nebylo možné prokázat, zda fotografie odpovídají konkrétní fázi ohledání nebo místu požáru. Důkazní hodnota byla zpochybněna.
zpracování dokumentace požáru	špatná archivace dokumentace	Nemožnost zpětné dohledatelnosti informací, nemožnost přezkumu, případně problém při soudních řízeních. O rok později bylo potřeba prověřit rozhodnutí o příčině požáru skladovací haly kvůli soudnímu sporu mezi pojišťovnou a provozovatelem. Zjistilo se, že část dokumentace (fotodokumentace a výpověď svědka) nebyla řádně uložena a není dohledatelná. Odborné vyjádření bylo zpochybněno.
zpracování dokumentace požáru	nepřezkoumatelnost	Všechny informace a závěry uvedené v odborném vyjádření musí být přezkoumatelné a podložené. V opačném případě je velmi obtížné závěry odborného vyjádření obhajovat například u soudu nebo třetí straně, která je závěry odborného vyjádření nějak dotčena.
zpracování dokumentace požáru	nejasnost v závěru	Závěry by měly být zformulovány jasně a ve formě, která nelze interpretovat více způsoby. Nejde jen o určení příčiny vzniku požáru, ale možné rozšíření požáru a důvody skutečného rozšíření. V rámci návazných činností se řeší každý detail uvedený v odborném vyjádření a nejasné formulace a závěry v jakékoliv části odborného vyjádření mohou vést až k absurdním situacím.
zpracování dokumentace požáru	dovozování závěrů bez důkazů	Vždy je lepší uvést nezjištěnou příčinu nebo ponechat více možných příčin, než si některé závěry bez důkazů dovodit. Taková cesta je v rámci následného posuzování závěrů odborného vyjádření neobhájitelná a vyšetřovatel se může dostávat do nezáviděníhodných situací.
navazující řízení a činnosti	nevyužití důležitých zjištění z ZPP pro další účely	V rámci činnosti ZPP bývají zjištěny zajímavé a důležité skutečnosti, se kterými je účelné pracovat v rámci dalších činností sboru pro zlepšování bezpečnosti v oblasti požární ochrany a požární bezpečnosti staveb (PVC, normotvorby a změn legislativy, zkvalitnění postupů při zdolávání požárů a další)
navazující řízení a činnosti	navazující řízení a činnosti	Opakování obdobných požárů, nevyužití potenciálu zjištění pro prevenci a zlepšení bezpečnosti. Při ZPP bylo zjištěno, že požární klapky ve výrobní hale nebyly zprovozněny správně. Informace však nebyla předána osobám odpovědným za požární prevenci, a o dva roky později došlo ke stejnému problému v jiné části závodu.
navazující řízení a činnosti	špatná komunikace výsledků ZPP s provozovatelem objektu	Provozovatel nepochopí závažnost doporučení a nedojde k odstranění příčin nebo následků požáru. Vyšetřovatel požáru předal informaci o možných opatřeních ústně a nedostatečně např. závada na elektroinstalaci a doporučení, které předal byly vagní. Provozovatel situaci bagatelizoval, o půl roku později stejná porucha způsobila nový požár.
navazující řízení a činnosti	nedostatečná zpětná vazba do systému prevence	Nezlepšuje se metodika, nedochází k aktualizaci školení, zůstávají trvale chyby v systému PO. Při požáru byl zjištěn opakující se problém s uskladňováním hořlavých látek v plastových obalech, ale poznatek byl předán z různých částí republiky různě, tzn. nebyl v rámci statistického šetření odhalen tento problém. Nedošlo k odhalení tohoto problému a nastavení preventivních opatření formou zaměření kontrol.